

3.2. Piemērs ievainojamības faktoriem un riskiem grāmatvedības un nodokļu konsultāciju nozarē

Ievainojamības faktori un galvenie sektora riski ir pamats, kas jāņem vērā, izstrādājot savu risku novērtējumu. Attiecībā uz sektoru specifiku jāņem vērā šādi VID identificētie sākotnējie sektoru ievainojamības faktori un prezumētie riski.

Nodokļu konsultantu galvenie ievainojamības faktori ir:

- liels paaugstināta riska klientu īpatsvars;
- salīdzinoši augsts klientu nerezidentu un PNP īpatsvars;
- plaši izplatīta neklātienas identifikācija un neklātienas pakalpojumu sniegšana;
- augsts konstatēto pārkāpumu īpatsvars (29%);
- nespēja identificēt aizdomīgus darījumus un iesniegt ziņojumus par aizdomīgiem darījumiem;
- praktiski nepastāv darbības uzsākšanas kontrole.

Nodokļu konsultantu galvenie prezumētie riski.

Ņemot vērā šīs nozares profesionāļu padziļinātās zināšanas normatīvajos aktos un ekonomikā, pastāv risks, ka konsultācijas tiek izmantotas NILL, tai skaitā neapzināti, kā arī, lai izvairītos no nodokļu nomaksas.

Ārpakalpojuma grāmatvežu galvenie ievainojamības faktori ir:

- liels paaugstināta riska klientu īpatsvars;
- augsts konstatēto pārkāpumu īpatsvars attiecībā pret veiktajām klātienes pārbaudēm;
- trūkumi riska pazīmju izpratnē;
- nespēja identificēt aizdomīgus darījumus un iesniegt ziņojumus par aizdomīgiem darījumiem;

Ārpakalpojuma grāmatvežu galvenie prezumētie riski.

Ņemot vērā atsevišķu grāmatvedības ārpakalpojumu sniedzēju potenciālo iesaisti ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju (NILL) saistītos noziedzīgos nodarījumos, pastāv risks, ka sektora pārstāvji ne tikai neapzināti tiek iesaistīti NILL, bet arī apzināti veic darbības, kuras palīdz to klientiem legalizēt noziedzīgi iegūtus līdzekļus, konsultējot par izvairīšanos no nodokļu nomaksas, fiktīvu darījumu dokumentu sagatavošanu un ieogrāmatošanu.

Novēršanas likuma subjektiem norādītie riski ir jāpielāgo sniegto pakalpojumu/produktu klāstam un specifikai.
Piemērs atsevišķiem subjekta savu risku klasifikatoriem:

Riska klasifikācijas matrica ārpakalpojumu grāmatvedības un nodokļu konsultāciju nozarē					
Riska faktors	Mazs	Vidēji mazs	Vidējs	Vidēji liels	Liels
Subjekta lielums, atrašanās vieta	Subjektam ir līdz 5 klientiem, kuru apgrozījums nepārsniedz 1 milj. <i>euro</i> , un tas sniedz pakalpojumu s reģionos	Subjektam ir līdz 5 klientiem, kuru apgrozījums nepārsniedz 1 milj. <i>euro</i> , un tas sniedz pakalpojumu s kādā no lielākajām pilsētām	Subjektam ir vairāk kā 5 klienti, kuru apgrozījums nepārsniedz 1 milj. <i>euro</i> , un tas sniedz pakalpojumu s kādā no lielākajām pilsētām	Subjektam ir līdz 5 klientiem, kuru apgrozījums pārsniedz 1 milj. <i>euro</i>	Subjektam ir vairāk nekā 5 klienti, kuru apgrozījums pārsniedz 1 milj. <i>euro</i>
Pakalpojumu risks	Mazs klientu skaits (līdz 5), un sniegtie pakalpojumi neietver uzņēmumu izveidi, apvienošanu, sadali, likvidāciju	Piedāvā plašu grāmatvedības pakalpojumu klāstu, izņemot uzņēmumu izveidi, apvienošanu, sadali, likvidāciju	Vienkāršu korporatīvo struktūru (SIA, AS) izveide, apvienošana, sadalīšana, likvidācija	Dažādu sarežģītu korporatīvo struktūru izveide, apvienošana, sadalīšana, likvidācija	Nodokļu optimizēšana, naudas pārvedumu veikšana uz ārzonām, dažādu darījumu formu un veidu slēgšana ar ārzonām
Klienta profils kopsakarā ar jurisdikcijas risku	Rezidents, kura biznesa modelis ir labi zināms	Rezidents, par kura biznesa specifiku ir grūti iegūt visu nepieciešamo informāciju	Nerezidents no Eiropas Ekonomiskās zonas ar skaidru un saprotamu biznesa modeli	Nerezidents no jurisdikcijas ārpus EEZ. Rezidents, kurš ir iekļauts riska personu reģistrā vai ir bijis sodīts par mantiska rakstura noziegumiem, vai publiskajā telpā ir informācija par tā saistību ar	Nerezidents no augsta riska jurisdikcijām vai augsta riska trešajām valstīm. Rezidents, kurš darbojas augsta riska nozarē (piem. dubultā pielietojuma preču tirdzniecība, ražošana)

				šādām personām	
--	--	--	--	-------------------	--

Piemērs savu risku novērtējumam un NILL novēršanas politikai atbilstoši Novēršanas likuma 6. pantam Ārpakalpojuma grāmatvedības nozarē uzņēmumam SIA “X”, kurš apkalpo tikai Latvijas rezidentus un sniedz tikai grāmatvedības ārpakalpojumus:

Izvērtējot VID identificētos grāmatvedības ārpakalpojumu sniedzēju riskus, SIA “X” apņemas ievest sekojošu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas politiku attiecībā uz:

- darbības uzsākšanas prasību neesamību – nodrošināt augstākos profesionālos standartus grāmatvedības pakalpojumu sniegšanā un izmaiņu gadījumā savlaicīgi atjaunot saimnieciskās darbības reģistrācijas datus VID elektroniskās deklarēšanās sistēmā;
- apkalpoto klientu ievērojama apgrozījums – nodrošināt padziļinātu klientu izpēti un darījumu uzraudzību klientiem ar ievērojamu apgrozījumu;
- plašo sniegto pakalpojumu loku – konkrētais ievainojamības faktors nav aktuāls, jo SIA “X” sniedz tikai grāmatvedības ārpakalpojumus;
- pakalpojumu sniegšanu augsta riska juridiskām personām – nodrošināt, ka SIA “X” iekšējās kontroles sistēma paredz atsevišķu kārtību augsta riska juridisko personu identificēšanā un uzraudzībā, turklāt SIA “X” klientu profilu pārsvarā veido zema riska klienti un nav plānots piesaistīt nerezidentu biznesu;
- nepietiekamu izpratni par Novēršanas likuma prasībām – nodrošināt savlaicīgu un regulāru darbinieku un atbildīgo personu apmācību par Novēršanas likuma risku pārvaldību;
- nespēju identificēt aizdomīgus darījumus – ieviest klientu riska profilēšanu atbilstoši aizdomīgu darījumu riska identifikatoriem un regulāri izvērtēt potenciāli aizdomīgus darījumus, konsultējoties ar atbildīgo darbinieku un dokumentējot procesu.

Attiecībā uz risku novēršanas politiku SIA "X" apzinās, ka nozarē ir identificēti sekojoši riski un apņemas nepieļaut šo risku iestāšanos:

- slepenas vienošanās ar citiem regulētā sektora subjektiem;
- apzināta neziņošana par aizdomīgiem darījumiem;
- konsultāciju sniegšana kā izvairīties no nodokļu nomaksas;
- fiktīvu darījuma dokumentu sagatavošana un iegrāmatošana.

SIA "X" sākotnējais savu risku novērtējums.

SIA "X" ir Uzņēmumu reģistrā reģistrēts komersants, kura vienīgais dalībnieks ir fiziska persona Jānis Bērziņš (arī uzņēmuma valdes priekšsēdētājs un par Novēršanas likuma prasību izpildi atbildīgā persona, kā arī patiesais labuma guvējs). Ņemot vērā, ka SIA "X" īpašnieku struktūra ir vienkārša un skaidra, kā arī faktu, ka Jānis Bērziņš ir reģistrējies sevi kā patiesā labuma guvēju Uzņēmumu reģistrā un negūst ienākumus no cietiem avotiem, uzņēmuma īpašnieku struktūrai un patiesā labuma guvēja personiskā darbība vērtējama kā zema riska. Attiecībā uz juridisko formu jānorāda, ka atbilstoši NRA datiem SIA ir izplatītākā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas juridiskā forma, tādēļ juridiskās formas risks vērtējams kā vidēji augsts. Attiecībā uz saimniecisko darbību jānorāda, ka tā atbilstoši sektoru risku novērtējuma tiek klasificēta kā vidēji augsta/augsta riska nozare, tādējādi kopējais SIA "X" sākotnējais juridiskās formas, īpašnieku struktūras, patiesā labuma guvēja un tā saimnieciskās un profesionālās darbības risks tiek novērtēts kā **vidēji augsts**.

Attiecībā uz ģeogrāfisko risku SIA "X" sniedz un plāno sniegt grāmatvedības ārpakalpojumu komersantiem, kas darbojas Latvijas Republikā un kuru sadarbības partneri ir Latvijā dibināti un ekskluzīvi Latvijā darbojošies komersanti (60%), tādējādi to risks vērtējams kā zems. Atsevišķi SIA "X" klienti (30%) sadarbojas ar partneriem ES, proti, eksportē preces uz Spāniju, Īriju un Lielbritāniju. Ņemot vērā, ka šīs jurisdikcijas ir ES dalībvalstis tās ir uzskatāmas par zema riska valstīm (izņemot Lielbritāniju, kas NRA ir identificēta, kā valsts ar paaugstinātiem legalizācijas draudiem), tādējādi šo klientu sadarbības partneru radītais sākotnējais risks vērtējams kā vidēji zems. Daži klienti (10%) ir Latvijā dibināti komersanti, kas sadarbojas ar NVS valstīm, tādējādi radot augstu klientu sadarbības partneru risku. Ņemot vērā nelielo skaitu klientu ar augsta riska ekspozīciju un faktu, ka tie ir ekskluzīvi Latvijas rezidentu uzņēmumi, kā arī plānoto klientu profilu, kopējais SIA "X" sākotnējais valsts un ģeogrāfiskais risks vērtējams kā **vidēji zems**.

Sākotnējais klientu izmantoto pakalpojumu un produktu risks vērtējams kopsakarā ar sektorālo risku novērtējumā konstatēto, ka grāmatvedības ārpakalpojumi ir klasificēti kā vidēji augsta/augsta riska nozare. Ņemot vērā vidējo klientam izrakstīto rēķinu apmēru (350 EUR mēnesī), kopējais viena klienta gada ieņēmumu apmērs veido vidēji 4200 EUR, savukārt starp klientiem ir tikai trīs savstarpēji saistīti uzņēmumi, kuriem kopējais izrakstīto rēķinu apmērs veido vidēji 13 000 EUR, kas nav uzskatāms par lielu apmēru, tādējādi risks, ka klients izmanto SIA "X", lai legalizētu noziedzīgi iegūtus līdzekļus ir zems. Attiecībā uz klientu darījumu uzraudzību un risku, ka tie izmanto grāmatvedības ārpakalpojumu sniedzēju, lai netieši leģitimizētu aizdomīgus darījumus, proti, legalizētu noziedzīgus līdzekļus, jānorāda, ka vidējais ekskluzīvi ar Latvijas uzņēmumiem un klientiem strādājošo klientu (60%) gada apgrozījums ir no 30 – 100 000 EUR, gadā, kas ir uzskatāms par mikro uzņēmuma vai maza uzņēmuma gada apgrozījumu EUR. Ņemot vērā, ka sektorālo risku novērtējumā grāmatvedības ārpakalpojuma sniedzēji rada augstu risku, bet subjekts sniedz ierobežotu pakalpojumu skaitu, sākotnējais pakalpojumu un produktu risks vērtējams kā vidējs.

Attiecība uz tiem klientiem, kuri sadarbojas ar partneriem ES, jānorāda, ka šie uzņēmumi eksportē pārtikas produktus (vidējais gada apgrozījums pārsniedz 2 milj. EUR), kas nerada paaugstinātu risku, jo publiskā telpā, kā arī Eiropas Komisijas vai NRA nav informācijas, ka šie produkti radītu paaugstinātu risku, tādējādi arī šo klientu radītais sākotnējais produktu un pakalpojumu risks vērtējams kā zems, tomēr, ņemot vērā, ka atsevišķi klientu darījumi pārsniedz 100 000, kopējais klientu radītais pakalpojumu risks vērtējams kā vidēji zems.

Attiecībā uz klientiem, kas sadarbojas ar NVS valstīm, tad viens uzņēmums sniedz mārketinga pakalpojums (vidējais gada apgrozījums virs 1 milj. EUR), kas, ņemot vērā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas tipoloģijas ir uzskatāmi par augsta riska pakalpojumiem, savukārt otrs klients importē un eksportē rūpniecības preces un dažādas rezerves daļas (vidējais gada apgrozījums līdz 500 000 EUR). Ņemot vērā, ka rūpniecības preces un rezerves daļas nav saistītas duālas lietošanas precēm un klienta sadarbības partneri nav saistīti militāro industriju, šādu preču tirdzniecība rada zemu risku, ko kopējais darījumu apmērs un to īpatsvars paaugstina līdz vidēji zemam riskam. Kopējais sākotnējais klientu izmantoto pakalpojumu un produktu risks vērtējams kā **vidējs**, jo, lai arī lielākā daļa klientu ir zema riska, viens augsta riska un vairāki vidēji zema riska klienti ar ievērojamu apgrozījumu un liela apmēra darījumiem būtiski paaugstina kopējo riska līmeni.

Pakalpojuma piegādes un izmantošanas risks. Ar NVS valstīm strādājošie klienti uzsāka darījumu attiecībās neklātienē, jo bieži atrodas ārvalstīs, tomēr visi dokumenti (klienta pašdeklarācijas) tika parakstīti elektroniski (ar drošu elektronisko parakstu) un ar “Zoom” videokonferences palīdzību tika gūta pārliecība, ka iesniegtās identificējošo dokumentu kopijas pieder klientiem, kā arī maksājumi tiek saņemti no Latvijā reģistrētas kredītiestādes. Pakalpojumu piegādes risks vērtējams kā vidēji augsts, jo lielākā daļa klientu (izņemot tos, kas sadarbojas ar NVS) darījuma attiecībās nodibināja klātienē un bieži ierodas klātienē, lai sniegtu nepieciešamos dokumentus un skaidrotu darījumus. Lai arī 90% klientu pakalpojumu piegādes risks ir zems, ņemot vērā atsevišķu klientu radīto risku ekspozīciju, kopējais pakalpojuma riska līmenis tiek saglabāts kā **vidēji augsts**, jo ne visi darījumu apliecinošie dokumenti un papildus pieprasītie dokumenti tiek iesniegti laicīgi.

Sākotnējais risks	Risku mazinošie pasākumi	Atlikušais risks
Sākotnējais klientu juridiskās formas, īpašnieku struktūras, patiesā labuma guvēja un tā saimnieciskās un profesionālās darbības risks tiek novērtēts kā vidēji augsts .	Iekšējās kontroles sistēmas procedūra Nr.X, kas noteic padziļināts izpētes pasākumus, klientu risku paaugstinošiem faktoriem (čaulas kompānijas riski, profesionālā darbība utt.).	Riskus nav izspējams izslēgt, tomēr atbilstoša IKS procedūru piemērošana var tos samazināt līdz vidējiem.
Ņemot vērā <u>nelielo skaitu klientu ar augsta riska ekspozīciju</u> un faktu, ka tie ir ekskluzīvi Latvijas rezidentu uzņēmumi, kā arī plānoto klientu profilu, kopējais SIA “X” sākotnējais valsts un ģeogrāfiskais risks vērtējams kā vidēji zems .	Riska jurisdikciju saraksti. Iekšējās kontroles sistēmas procedūra Nr.Y, kas noteic padziļinātas izpētes apjomu atbilstoši klienta un tā sadarbības jurisdikcijām. Sadarbības ierobežojumi attiecībā uz augsta riska trešajām valstīm.	Riskus nav izspējams izslēgt, tomēr atbilstoša IKS procedūru piemērošana var tos samazināt līdz zemiem.

Nemot vērā, ka sektorālo risku novērtējumā grāmatvedības ārpakalpojuma sniedzēji rada augstu risku, bet subjekts sniedz ierobežotu pakalpojumu skaitu, sākotnējais pakalpojumu un produktu risks vērtējams kā vidējs.	Profesionālo kvalifikācijas standartu līmenis darbiniekiem. Regulāras apmācības NILLTPFN jomā. Atbildīgo darbinieku izvērtēšanas procedūra Nr.X un aizdomīgu darījumu identificēšanas procedūra Nr.Y.	Riskus nav iespējams izslēgt, tomēr atbilstoša IKS procedūru piemērošana var tos samazināt līdz vidēji zemiem.
Klientu radītais sākotnējais produktu un pakalpojumu risks vērtējams kā zems, tomēr, ņemot vērā, ka atsevišķi klientu darījumi pārsniedz 100 000, kopējais klientu radītais pakalpojumu risks vērtējams kā vidēji zems.	Automatizēta klientu darījumu uzraudzības IT sistēma, kas informē atbildīgo personu par būtiskām izmaiņām darījumu apmērā un kopējā apgrozījumā. Klientu apgrozījuma (darījumu) riska kritēriju tabula Nr. X	Riskus nav iespējams izslēgt, tomēr atbilstoša IKS procedūru IT sistēmu piemērošana var tos samazināt līdz zemiem.
Kopējais sākotnējais klientu izmantoto pakalpojumu un produktu risks vērtējams kā vidējs, jo, lai arī lielākā daļa klientu ir zema riska, viens augsta riska un vairāki vidēji zema riska klienti ar ievērojamu apgrozījumu un liela apmēra darījumiem būtiski paaugstina kopējo riska līmeni.	Klientu bāzes un riska līmeņu salīdzinošā tabula Nr. X. Klientu izpētes un riska novērtējuma atjaunošanas procedūra Nr.Y. Augsta riska klientu uzraudzības pasākumi – Iekšējās kontroles sistēmas procedūra Nr.Z	Riskus nav iespējams izslēgt, tomēr atbilstoša IKS procedūru piemērošana var tos samazināt līdz vidēji zemiem.
Lai arī 90% klientu pakalpojumu piegādes risks ir zems, ņemot	Kritēriji dokumentiem, kas ir obligāti iesniedzami noteiktā	Riskus nav iespējams izslēgt, tomēr atbilstoša IKS

vērā atsevišķu klientu radīto risku ekspozīciju, kopējais pakalpojuma riska līmenis tiek saglabāts kā vidēji augsts , jo ne visi darījumu apliecinošie dokumenti un papildus pieprasītie dokumenti tiek iesniegti laicīgi.	termiņā un noteiktā veidā – Iekšējās kontroles sistēmas procedūra Nr.X. Kritēriji gadījumiem, kad jāziņo par aizdomīgu darījumu vai jāizbeidz darījuma attiecības. IT risinājumi attālinātai komunikācijai ar klientu.	procedūru IT sistēmu piemērošana var tos samazināt līdz vidējiem.
---	--	---

Piebilde. Papildus jāuzsver, ka grāmatvedības ārpakalpojumu sniedzējiem atšķirībā no citiem Novēršanas likuma subjektiem ir jāpievērš pastiprināta uzmanība savu klientu darījumiem, savukārt citiem Novēršanas likuma subjektiem jākoncentrējas tieši uz savstarpēji ar klientu veiktajiem darījumiem. Attiecīgi Novēršanas likumā 11.¹ panta trešās daļas 2.punktā lietotais jēdziens – klienta saistība ar paaugstināta riska jurisdikciju attiecas arī uz jurisdikciju ar kuru notiek klienta darījumi vai ir saistīta finanšu līdzekļu plūsma. Konkrētais sākotnējā riska novērtējums sniegts kā vienkāršs piemērs, kurā persona izklāsta savu sākotnējā riska novērtējumu, tādējādi demonstrējot izpratni par reģionāliem un nacionāliem standartiem, saviem klientiem un sniegtajiem pakalpojumiem. Piemērs konstruēts gadījumā, kad Novēršanas likuma subjekts jau strādā nozarē un pirmo reizi vai atkārtoti veic savu sākotnējo risku novērtējumu. Kā tas jau atspoguļojas sākotnējā savu risku novērtējumā, subjektam pastiprināta darījumu uzraudzība būtu jāpievērš tieši tiem klientiem, kas strādā ar NVS valstīm un sniedz mārketinga pakalpojumus. Sekundāri pastiprināti jāuzrauga otrs NVS klients un uz Lielbritāniju eksportējošais uzņēmums. Sākotnējais riska novērtējums var tikt atspoguļots dažādos veidos - gan grafiski, gan skaitliski, gan vārdiski. Gadījumā, ja novērtējums ir atspoguļots grafiski vai skaitliski un nav atsevišķa metodoloģija, kas atspoguļo vērtējuma piešķiršanu, atbildīgajai personai ir jāspēj argumentēti pamatot uzraudzības un kontroles institūcijas pārstāvjiem kopējā riska veidošanos. Ja Novēršanas likuma subjekts tikai uzsāk darbību un tam vēl nav klientu, tad sākotnējais risku novērtējums ir jābalsta uz vidējā plānotā klienta profilu un jāprecizē, ja plānotā klienta profils būtiski atšķiras no faktiskā klienta profila.